

Kurzus kódja(i): FLMD16-312.14; FLMD-312.77

Kurzus címe: 1968 reprezentációja a magyar filmben

Tanár neve: Gelencsér Gábor

Kurzus időpontja, helye: kedd 12.30–14.00 stúdió

Kurzus típusa: szeminárium

Kurzus leírása: Az 1968-as (diák)mozgalmak globális jelenségként söpörtek végig a világon az Egyesült Államoktól Nyugat-Európán át a prágai tavaszig. A szocialista tábor országaiban, így hazánkban is, az előbbi folyamatoknak elsősorban kulturális, míg az utóbbinak (erősen cenzúrázott) politikai hatása alakult ki, amely mindenekelőtt a művészetben, különösképpen pedig a társadalmi diskurzusban ekkor elkökelő helyet elfoglaló filmművészetben csapódott le. A magyar filmben az alábbi módon csoportosítható 1968 reprezentációja: a) forradalmi eszmék forradalmi formában, b) a reformremények, c) a kiábrándulás tudatosítása, s végül ezzel szoros összefüggésben d) '68 utóélete. A szeminárium az 1968-ra reflektáló magyar filmek szoros elemzésével társadalomtörténeti betekintést nyújt a '60–70–80-as évek, azaz a késő Kádár-korszak magyar filmművészetébe.

Elsajátítandó kompetenciák:

tudás: tájékozódás a magyar filmtörténetben
képesség: a kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése

attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása

Módszer: autonómia és felelősség: olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontok kialakítása, amely segíti önmaga és környezete fejlődését.

Tematika

az egyes művek szoros elemzése közös szemináriumi munka keretében.

1. febr. 13.: Bevezetés
2. febr. 20.: Forradalmi forma és gondolat 1: amatőrfilm (Gulyás Gyula: **Tanítványok**, 1968/1999, 62')
3. febr. 27.: Forradalmi forma és gondolat 2: BBS (Magyar Dezső: **Agitátorok**, 1969, 82'; **Büntetőexpedíció**, 1970, 37')
4. márc. 6.: Forradalmi forma és gondolat 3: Jancsó (Jancsó Miklós: **Fényes szelek**, 1968, 82'; **A pacifista**, 1970, 81')
5. márc. 13.: Beatfilmek (Banovich Tamás: **Ezek a fiatalok**, 1967, 92'; Mészáros Márta: **Szép lányok, ne sírjatok**, 1970, 89')
6. márc. 20.: Forradalom és reform (Bacsó Péter: **Fejlövés**, 1968, 101'; **Kitörés**, 1970, 110')
7. márc. 27.: Reformremények (Kovács András: **Falak**, 1968, 95'; **Staféta**, 1970, 92')
8. ápr. 10.: Kiábrándulás 1 (Gazdag Gyula: **A sípoló macskakő**, 1971, 105'; **Elveszett illúziók**, 1982, 103')
9. ápr. 24.: Kiábrándulás 2 (Kardos Ferenc: **Petőfi '73**, 1972, 89'; **Ékezet**, 1977, 91')
10. máj. 8.: Kiábrándulás 3 (Lányi András: **Segesvár**, 1974, 71'; **Tíz év múlva**, 1978, 98')
11. máj. 15.: Utóélet 2 (Gothár Péter: **Megáll az idő**, 1981, 103'; **Melodráma**, 1990, 100')

Kurzus teljesítésének követelményei:

- a kövér betűvel kiemelt filmek ismerete, szakirodalmi olvasottság
- szemináriumi kiselőadás az egyes tematikákból vagy házi dolgozat (terjedelem: 8–12.000 karakter; beadási határidő [print]: utolsó óra [máj. 15.]; értékelés: május 22. 9–11 h, 250 sz.)
dolgozat-témajavaslatok:

-
- a) „a tanítványok”: a Balázs Béla Stúdió filmjeinek '68-képe
  - b) „ideológiai montázs”: Magyar Dezső filmjeinek formai elemzése
  - c) társadalomkép és filmforma: egy szabadon választott film elemzése
  - d) társadalmelemzés filmen: a dokumentarista forma alakváltozatai
  - e) korszakok és határok: 1968 szerepe a magyar filmtörténetben

---

Kötelező irodalom:

- Barcsi Tamás: A Nagy Megtagadástól a Nagy Beolvadásig. In: Barcsi Tamás – Szabó Gábor (szerk.): *68 kísértése. Írások az ellenkultúráról és örökségéről*, József Attila Műhely Kiadó, Budapest, 2008, 47–80.
- Frei, Norbert: *1968. Diáklázadások és globális tiltakozás*. Corvina, Budapest, 2008.
- Gelencsér Gábor: A macskaköves úton. 1968 és a magyar filmművészet. *Mozgó Világ*, 2008/8; vagy in: Barcsi Tamás – Szabó Gábor (szerk.): *68 kísértése. Írások az ellenkultúráról és örökségéről*, József Attila Műhely Kiadó, Budapest, 2008, 109–122; vagy in: Gelencsér Gábor: *Az eredendő máshol. Magyar filmes szövegek*. Gondolat, Budapest, 2014, 73–84.
- Havasréti József: *Alternatív regiszterek. A kulturális ellenállás formái a magyar neoavantgárdban*. Typotex, Budapest, 2006, 20–34.
- Klaniczay Gábor: Gondolatok a népi kultúra, a szubkultúra és az ellenkultúra viszonyáról. In: uő: *Ellenkultúra a hetvenes–nyolcvanas években*. Noran, Budapest, 2003, 17–25.
- Marcuse, Herbert: *Az egydimenziós ember*. Kossuth, Budapest, 1990.
- Rozsak, Theodore: *Ellenkultúra születik*. Budapest, Népművelési Intézet, 1980.
- Schubert Gusztáv: A 68-as csapdája. Prága árnyékában. *Filmvilág*, 2008/11. 4–5.
- Szilágyi Ákos: Két szék között, a pad alatt. Vázlat a hetvenes évek konzervativizmusáról. In: Veres András (szerk.): *A hetvenes évek kultúrája*. Tanácskozás a Fiala Művészek Klubjában 1980. április 10–12. Budapest: Balassi, 2002. 13–31.
- Vajda Mihály: 1968: vég és kezdet. In: Barcsi Tamás – Szabó Gábor (szerk.): *68 kísértése. Írások az ellenkultúráról és örökségéről*, József Attila Műhely Kiadó, Budapest, 2008, 17–25.
-